

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΡΧΑΙΩΝ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A1.α.

1. Λάθος
2. Σωστό
3. Σωστό
4. Λάθος
5. Σωστό

β.

1. ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα
2. ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν
3. Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὗροι
4. Τῷ δὲ Προμηθεῖ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν
5. καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται.

B.1.

Ο **Επιμηθέας** είναι αὐτός που, ὅπως δηλώνει και το ὄνομά του (σύνθετο ἀπὸ τις λέξεις **ἐπὶ + μῆδος**), σκέφτεται μετὰ τὴν ἐκτέλεση μιᾶς ἐνέργειας και βρίσκεται ἀντιμέτωπος με τις συνέπειές της. Είναι «ἀμαρτίνοος» ἢ «ὀψίνοος». Θα μπορούσαμε, λοιπόν, να τον χαρακτηρίσουμε ἀστόχαστο, ἀπερίσκεπτο, ἐπιπόλαιο, παρορμητικό. Στον μῦθο του Πρωταγόρα παρουσιάζεται λόγῳ ἀπρονοησίας να ἐξαντλεῖ ὅλα τα ἐφόδια στα ζῶα και να ἀφήνει τον ἀνθρώπο ἐντελῶς ἀβοήθητο και ἀνυπεράσπιστο. «Ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα»(Ἐπειδὴ ὁμῶς ὁ Ἐπιμηθέας δεν ἦταν πολὺ σοφός, χωρὶς να το καταλάβει ξοδεύει ὅλες τις δυνάμεις/ἐφόδια στα ἄλογα ὄντα).

Αφήνει, ἔτσι, τον ἀνθρώπο χωρὶς κάποια σωματική δύναμη, που θα μπορούσε να τον προφυλάξει ἀπὸ τις μεταβολές του καιροῦ κι ἀπὸ τα ἄλλα ζῶα.

Ἡ λανθασμένη, ὡς προς τον ἀνθρώπο, διανομὴ των δυνάμεων ἀποκαλύπτει τὴν ἀπερισκεψία του Ἐπιμηθέα, που τόσο παρορμητικὰ προθυμοποιήθηκε να διεκπεραιώσῃ

μόνος του μια δύσκολη και εξαιρετικά σημαντική αποστολή. Ο Επιμηθέας ξεκινάει τη διανομή, χωρίς ουσιαστικό προγραμματισμό και χωρίς να διαφυλάξει κάποιες δυνάμεις για τον άνθρωπο, αφήνοντάς τον εντελώς απροστάτευτο σε άμεσο κίνδυνο για την επιβίωσή του. Ενώ, λοιπόν, ο Επιμηθέας είχε δώσει με φροντίδα και σοφία όλα τα απαραίτητα εφόδια στα ζώα, στο τέλος της μοιρασιάς διαπίστωσε ότι βρισκόταν σε αδιέξοδο («ήπορει ὅ,τι χρήσαιτο»), γιατί τα εφόδια εξαντλήθηκαν και ο άνθρωπος έμεινε «ἀκόσμητος». Η συμβολική/μυθική αυτή αποτίμηση του τρόπου, με τον οποίο ο Επιμηθέας μοίρασε τις φυσικές ιδιότητες στους ζωικούς οργανισμούς, αποκαλύπτει σταδιακά την πρωταγόρεια σκέψη. Η επιμηθεϊκή φάση, που αντιστοιχεί στον φυσικό χρόνο του βιολογικού σχηματισμού των ζωικών ειδών, κλείνει με το ανθρώπινο είδος το οποίο εμφανίζεται τελευταίο στη σειρά των ζωικών οργανισμών. Ως τελευταίο μένει «ἀκόσμητον», που σημαίνει ότι έχει τα λιγότερα φυσικά εφόδια για να επιβιώσει ως είδος στη φύση.

Τέλος, παρουσιάζεται ο Προμηθέας να τιμωρείται ο οποίος για να καλύψει την απρονοησία του Επιμηθέα έκλεψε τη φωτιά από τους θεούς «Προμηθέα δὲ δι' Ἐπιμηθέα ὕστερον, ἥπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν».

B.2. Ο Προμηθέας προκειμένου να βοηθήσει το ανθρώπινο γένος να επιβιώσει χαρίζει στους ανθρώπους «τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί» αφού τις έκλεψε από το κοινό εργαστηρι της Αθηνάς και του Ηφαίστου. Το επίθετο «ἔντεχνος» υποδηλώνει αυτόν που είναι μέσα στα όρια της τέχνης, τον έμπειρο, τον επιδέξιο. Στη φράση «ἔντεχνος σοφία», η λέξη «σοφία» υποδηλώνει τη σοφία που εμπεριέχει την τέχνη, τη σοφία που συμπορεύεται με την τέχνη, τις τεχνικές γνώσεις. Αρχικά η έννοια της σοφίας έχει κυρίως να κάνει με τη δεξιότητα και την εμπειρία σε κάποια τέχνη, την αρχιτεκτονική, τη γλυπτική, τη μεταλλουργία, την ιατρική, κ.τ.λ. Ο προσδιορισμός «ἔντεχνος» επιτρέπει εδώ στον Πρωταγόρα να διευκρινίσει, επομένως, πως αυτού του είδους τη σοφία εννοεί και όχι αυτή που συνδέουμε με τη γνώση των επιστημών και τη φιλοσοφία, δηλαδή τις θεωρητικές γνώσεις. Τα δώρα του Προμηθέα λοιπόν, συνετέλεσαν στο να αποκτήσει ο άνθρωπος «**τὴν περὶ τὸν βίον σοφίαν**», χρήσιμες δηλαδή γνώσεις, προκειμένου να αντισταθμίσει τις ελλείψεις των εφοδίων που είχαν δοθεί στα υπόλοιπα έμβια όντα. Ο Πρωταγόρας όμως θεωρεί σκόπιμο να αναφέρει στο σημείο αυτό της αφήγησης ότι ο Προμηθέας δεν μπόρεσε να δώσει στους ανθρώπους την πολιτική τέχνη, το υψηλότερο και καλύτερο δώρο, φυλαγμένο από τον ίδιο τον Δία, αλλά με την πράξη κλοπῆς περιορίστηκε στο δώρο της τεχνογνωσίας, ευεργετικό βέβαια, αλλά κατώτερο. Η ιδιαίτερη αξία που είχε η πολιτική τέχνη φαίνεται από το γεγονός ότι αυτή φυλάσσεται στην Ακρόπολη την κατοικία του Δία. Υπάρχουν μάλιστα γι' αυτό το σκοπό και οι φοβεροί φύλακες του Δία (**«Διὸς φυλακαὶ φοβερὰὶ ἦσαν»**).

Οι φύλακες του Δία ήταν η Βία και το Κράτος, που αναφέρονται τόσο στη *Θεογονία* του Ησιόδου όσο και στον *Προμηθέα Δεσμώτη* του Αισχύλου. Πρόκειται για τα όργανα εξουσίας του Δία που στο μύθο του Πρωταγόρα συμβολίζουν τη δυσκολία και τις επίπονες

προσπάθειες του ανθρώπινου γένους να αποκτήσει την πολιτική τέχνη, τις γνώσεις δηλαδή για την οργάνωση κοινωνιών και για την ανάπτυξη πνευματικού πολιτισμού. Έμμεσα βέβαια, ο Πρωταγόρας προβάλλει την αξία και τη σημασία της τέχνης που υπόσχεται ότι διδάσκει στους νέους της Αθήνας

Γίνεται σαφές ότι η πολιτική τέχνη είναι ανώτερη κατάκτηση, η οποία στον μύθο χαρακτηρίζει την κοινότητα των θεών και όχι των ανθρώπων, και αποτελεί στοιχείο εξουσίας του Δία απέναντι στους άλλους θεούς και τον κόσμο. Η παρουσίασή τους ως δώρων των θεών και όχι ως ανακαλύψεων του ανθρώπου μπορεί να θεωρηθεί και ως ένδειξη σεβασμού προς αυτούς και προσπάθεια αποφυγής ύβρης εκ μέρους των ανθρώπων.

Ιδιαίτερης σημασίας είναι η άποψη που συνάγεται από τον μύθο και αποδίδεται στον Πρωταγόρα ότι στην προϊστορία του ανθρώπινου γένους προηγήθηκε η κατάκτηση τεχνικής πρόσφορης για τον βιοπορισμό του και ακολούθησε η κατάκτηση της πολιτικής τέχνης. Άρα η κατάκτηση της τεχνικής από τον άνθρωπο, που χαρακτηρίζεται σαν τιτανική πράξη κλοπής, συνέβη σε μια πρώιμη φάση, προκοινωνική και δείχνει τις τότε δυνατότητες του ανθρώπινου πνεύματος. Αντίθετα, η πολιτική ήταν ακόμη απρόσιτη σχεδόν στο ανθρώπινο πνεύμα και κατακτήθηκε σε υστερότερη στιγμή της ιστορίας του ανθρώπου και αφού είχαν διαμορφωθεί οι κατάλληλες συνθήκες.

B3.

A. Σωστό

B. Σωστό

Γ. Λάθος

Δ. Σωστό

E. Λάθος

B.4. είμαρμένη : μερίδιο

έξιέναι : εισιτήριο

ἔσχε : σχήμα

κλέπτει: κλεψύδρα

λαθών: λήθη

B.5.

Και στα δύο αποσπάσματα ο Προμηθέας παρουσιάζεται ως ο ευεργέτης του ανθρώπου χάρη στο δώρο της φωτιάς.

Στο έργο του Πρωταγόρα ο Προμηθέας είναι αυτός που, όπως δηλώνει και το όνομά του (σύνθετο από τις λέξεις *πρό* + *μητις* = σκέψη), σκέφτεται πριν κάνει κάτι, σταθμίζει τις συνέπειες και έπειτα προβαίνει σε πράξεις. Αποκαλείται σοφώτατος των Τιτάνων, «αιολόμητις», βοηθός του Δία. Θα μπορούσαμε, λοιπόν, να τον χαρακτηρίσουμε προνοητικό, διορατικό, σώφρονα, συνετό, προσεκτικό. Όταν ο Προμηθέας αντιλήφθηκε το αδιέξοδο στο οποίο κατέληξε το έργο του Επιμηθέα, αποφασίζει να μπει κρυφά στο εργαστήριο της Αθηνάς και του Ηφαίστου και να κλέψει την «έντεχνον σοφίαν» και τη φωτιά που θα βοηθούσαν τον άνθρωπο στην επιβίωση και εξέλιξή του (Απορία...άνθρωπω).

Η μετάβαση του ανθρώπου από την κατάσταση των βιολογικών εξαρτήσεων στην αναζήτηση της αυτονομίας του συμβολίζεται με τον Προμηθέα και τη φιλόανθρωπη κλοπή των «δώρων» του για τον άνθρωπο από το εργαστήριο της Αθηνάς και του Ηφαίστου. Έτσι η κλοπή δεν κρίνεται ως παράβαση ηθικής φύσεως που δεν έπρεπε να γίνει, αλλά ως ευρηματική πράξη του Προμηθέα-ανθρώπου που υπαγορεύεται από την ίδια την αρχή της αναπλήρωσης στη φύση, η οποία κατηύθυνε και τη μοιρασιά του Επιμηθέα. Τα «δώρα» αναπληρώνουν τη φυσική αδυναμία του ανθρώπου στον κόσμο. Η κατ' αναγκαιότητα, λοιπόν, παράβαση έχει πρακτικό αντίκρισμα στον άνθρωπο, καθώς η τεχνική και η γνώση της τέχνης της φωτιάς επιτρέπουν στον άνθρωπο να επινοεί τα προς το ζην και να εφαρμόζει πρακτικά τις επινοήσεις του. Ο άνθρωπος είναι σε θέση με τις δύο αυτές κατακτήσεις να μετασχηματίζει τους σχεδιασμούς και τις επινοήσεις του σε πρακτικό πρόγραμμα ζωής.

Στον μύθο του Πρωταγόρα ο Πρωταγόρας, λοιπόν, παρουσιάζεται ως ευεργέτης του ανθρώπου, καθώς με τα δώρα που έκλεψε από τους θεούς (τη φωτιά και την έντεχνη σοφία) βοήθησε τον άνθρωπο να κυριαρχήσει πάνω στη φύση και να αναπτύξει πολιτισμό, ένας φιλόανθρωπος ήρωας που εξεγέρθηκε ενάντια στη θέληση του Δία, για να σώσει το δυστυχημένο γένος των ανθρώπων.

Στον Προμηθέα του Αισχύλου οι άνθρωποι πριν από την παρέμβαση του Προμηθέα ζούσαν σε σπηλιές και δεν διέθεταν πρακτική νοημοσύνη για να μπορούν να συλλάβουν, να κατανοήσουν τον κόσμο και να επινοήσουν τρόπους βελτίωσης της ζωής τους. Ο Προμηθέας, λοιπόν, τους διδάσκει όλες τις τέχνες: αρχιτεκτονική, ξυλουργική, αστρονομία, μαθηματικά, γραφή, γλώσσα, ιστορία, γεωργία, τη χρήση των ζώων και την ίππευση, τη ναυτική τέχνη, την ιατρική, τη φαρμακευτική, τη μαντική και τη μεταλλοτεχνία.

Στο κείμενο συγκεκριμένα γίνεται αναφορά στα φάρμακα (όσοι πέφτανε...αρρώστιες), στη μαντική (Και τα πολυάριθμα...δρόμου) και την ανακάλυψη των μετάλλων και τη χρήση αυτών στην καθημερινότητα των ανθρώπων (Κι ό, τι πολύτιμο...μένα:).

Ο Προμηθέας στο δοθέν χωρίο παρουσιάζεται να υπερηφανεύεται για τα κατορθώματά του. Γεμάτος αυταρέσκεια και αυτοπεποίθηση καυχιέται για το έργο του, το οποίο κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει ποιος άλλος...ανοηταίνει.) Στο τέλος, ο λόγος του κλείνει με την υπερβολή (Με δυο λόγια...Προμηθέα).

Στόχος, λοιπόν, του Προμηθέα του Αισχύλου είναι να απαριθμήσει τις ευεργεσίες του Προμηθέα, που αποτελούν άλλωστε τον υπερασπιστικό του λόγο απέναντι στη βία του Δία.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1 ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΔΙΔΑΚΤΟΥ

Εγώ είμαι ένας απλός άνθρωπος, γνωρίζω όμως ότι είναι καλύτερο να μαθαίνει κανείς το σωστό με βάση την ίδια του τη φύση και κατά δεύτερο λόγο (να διδαχθεί) από όσους γνωρίζουν αληθινά κάτι σωστό παρά από αυτούς που κατέχουν την τέχνη της εξαπάτησης. Ίσως τα λόγια μου δεν μοιάζουν με αυτά των σοφιστών. Ούτε επιζητώ αυτό (δεν είναι αυτός ο σκοπός μου).

Γ2

- Οι σοφιστές ισχυρίζονται ότι οδηγούν τους νέους στην αρετή αλλά κάνουν το αντίθετο.
- Δεν έχουμε δει κανέναν που οι σύγχρονοι σοφιστές τον έκαναν ενάρετο.
- Δεν προσφέρουν συγγράμματα τα οποία κατ' ανάγκη δημιουργούν ενάρετους ανθρώπους.
- Έχουν γράψει πολλά για ανούσια πράγματα τα οποία προκαλούν στους νέους απολαύσεις χωρίς περιεχόμενο και δεν εμπεριέχουν καμία αρετή.
- Δημιουργούν μάταιες ελπίδες στους νέους που χάνουν το χρόνο τους πιστεύοντας ότι θα μάθουν κάτι χρήσιμο ενώ στην πραγματικότητα τους απομακρύνουν από χρήσιμα πράγματα παρέχοντας τους κακή εκπαίδευση.

- Τους κατηγορεί με έντονο τρόπο για μεγάλα αδικήματα.
- Γράφουν με εξεζητημένο ύφος και δεν διαθέτουν κανένα απολύτως αξιοσύστατο απόφθεγμα, που θα εκπαίδευε τους νέους στην αρετή.
- Δεν έχουν αληθινή γνώση.
- Κατέχουν την τέχνη της εξαπάτησης.
- Άρα, δε διαθέτουν καλή παιδεία οι ίδιοι και δεν οδηγούν τους νέους στην αρετή.

Γ3. α) ἄνδρας   οὔστινας

γράμμα   οὔ

β)   ἐωράκαμεν (ἴδωμεν)

ἐποίησαν (ποιήσωσιν)

παρέχονται (παράσχωσιν)

Γ4. α) Υποθ.: εἰ ἔχοιεν   απλ. Σκεψ. Λεγ.

Αποδ.: οὐκ ἂν παιδεύσειε

Υποθ.: ἂν ἔχωσιν

Αποδ.: οὐ παιδεύσει   προσδοκώμενο

β) Παθητική σύνταξη «πολλά αὐτοῖς γέγραπται» .

Ενεργητική Σύνταξη «αὐτά γεγράφασι πολλά».